

těž snahu po jakési esthetické symetrii či architektonice souboru nalezených poznatků. A tu jistě v daném případě poněkud porušuje dvojí různá definice hledaného pojmu. Přes to dal jsem přednost logice před esthetikou a uznal jsem, že divergence obou těchto pojmů je vlastně nutná a plyne velmi přirozeně z divergence vnitrostátního a mezinárodního práva vzhledem k státnímu území, resp. z divergence funkce státního území v právním řádě vnitrostátním a mezinárodním. V právu vnitrostátním není funkce st. území žádným způsobem taková, že by chtěla zákonodárce nějak omezovati, na př. na oblast právní vynutitelnosti plnění zákonů, tedy na obvod kompetencí exekučních orgánů státních. Nikdo nebude na něco podobného mysliti na př. při výkladu čs. územní normy (zmíněného § 7, odst. 2. úst. listiny). Nebo vzpomeňme na právní řády států, jichž část územní jest — podle jejich norem protiprávně — trvale nebo dočasně okupována cizí mocí, takže v tomto území nejsou dosazovány žádné donucovací orgány atd. — Naproti tomu funkce území v právu mezinárodním jest zcela zjevně omezovací a že tu nejde o jiné omezení jednotlivých států než v ohledu donucovací činnosti státních orgánů, pokusil jsem se dokázati právě onou zmíněnou logickou výlukou jiných možností omezení.

Jen mimochodem zmínil bych se v této souvislosti, že znak „donucovací činnosti“ je zde součástí obsahu předpokládané „územní normy“ mezinárodního práva, nikoliv snad nějakou funkcí území ve smyslu sociologickém. Tuto zmínku činím, protože jiný kritik mojí knížky (—ý ve Všehrdu, XV, 4.) mi — na rozdíl od Havelky — zase vytýká použití tohoto znaku jako neslučitelného s ryzím normativním nazíráním. Znak donucení mohu sice z důvodu methodické čistoty vymýtit z p o j m u práva (což činím proti Kelsenovi), nikoliv však z o b s a h u práva.

* * *

Přes tyto různosti v názorech musím u Havelky kvitovati jeho vzácné porozumění methodickým základům, z nichž jsem vycházel. H. nepatří k stoupcům normativní theorie, spíše k jejím odpůrcům, ale přes to dovede pro diskusi přijmouti její noetické předpoklady, ba dokonce dovede mně i vytknouti, kde jsem se odchýlil od učení jejich vůdců. Jen diskuse s takovým kritikem může být plodná.

DR. P.:

PROBLÉM HOSPODÁŘSKÉ DOHODY PODUNAJSKÝCH STÁTŮ.

Okružní cesta čtyři tisíce kilometrů dlouhá ve Střední Evropě znamená nejcitlivější místo celé Evropy. Zajisté velká politika se odbývá v Paříži, v Londýně, v Římě a v Berlíně. Ale dnes už nemůže být sporu o tom, že buď dojde k trvalému organizovanému míru nebo k válce — balkánské, evropské nebo světové — která vypukne v podunajské pánvi. Pangermánské plány, touha Itálie získati si tu vlivnou zónu, přátelství Francie, přerozmanité zájmy hospodářské a politické zde na sebe narážejí ještě ostřeji než nacionalismus jednotlivých podunajských států sám, třeba je dnes roznícen více než jindy. Nikdo se dnes již nedomnívá, že podunajský konflikt by mohl zůstat lokalizován. Je tedy nutno bdíti a jednati.

I. Cesta nedostatků a záští.

Dejme se na cestu za nedostatky, záští a touhami. Nedostatky a nedokonalost mírových smluv, zášť poražených, touhy ctižádostivých. Sotva přejdete hranici svobodného Švýcarska, již jste v Tyrolích, v rakouských Tyrolích, které otevřeně dnes žádá Německo. Míjíte arlberský průsmyk a hned přicházíte do oněch krásných údolí, tak bohatě vyzbrojených dnes pro turistický ruch a která by měl každý člověk znát dnes, kdy je nenavštěvují turisté z Německa. A brzy jste na italské hranici a pomalu se blížíte k Addě, tentokrát již krajinou, která je omývána zlatými paprsky jižního slunce. Potkáváte zdatné karabiniéry, kteří se procházejí vždy po dvou podél cest a silnic, setkáváte se již všude s italskými nápisy, i jména vesnic jsou italská, ale snadno se přesvědčíte o tom, že tu Itálie anektovala 200.000 Němců patřících dříve k Rakousku, jen proto, aby si zajistila přirozenou hranici Brenneru. Je tu nesporný irredentismus, který dlouho stál v cestě sblížení mezi Rakouskem a Itálií a který se poněkud zmírnil teprve v poslední době vlivem nejnovějších událostí.

Překročíte dále vykoupené Tridentsko, které je však převážně italské, sestoupíte až do Benátska a aniž se zdržíte u nevídaných krás Benátek, jdete dále směrem k východu. Přijdete na bojiště na Piavě, na Krasu a dostanete se až do Terstu, který je také de jure i de facto městem italským. Ale jen o kousek dál vniknete již do Istrie a dovíte se, že půl milionu Slovinců bylo tu anektováno Itálií, která se tu dokonce necítí ani vázána povinnostmi, které mají všechny národy vůči národnostním menšinám. Tato anexe má důvody geografické, které byly uznány samými Jihoslovany.

Avšak v Lublani, která je hlavním střediskem Slovinců a ke které se dojde překrásnými smrkovými lesy, jež připomínají velmi Vogésy, každý vás upozorní ihned na to, že Slovinců je celkem jen jeden a půl milionu a že třetina jich, a to ti nejvzdělanější, kteří poskytují Jugoslávii značné procento její intelektuální elity, je pod cizí nadvládou.

Odtud přijdete do Záhřebu, hlavního to města Chorvatska a do Bělehradu, dnešního hlavního města království jugoslávského a dříve hlavního města Srbska. A uvnitř samé této země zcela slovanské vyrůstají otázky etnické, náboženské i jazykové. Ale to je už vnitřní politika. Srbové, Chorvati i Slovinci — nemluvím již ani o Bulharech — jsou všichni Slovany, Jihoslovany, a žádají-li někteří z nich určité místní svobody, zajisté žádný by nechtěl náležeti k některému ze sousedních států. A přece jaká rozmanitost ve zvycích, v obyčejích a v tradicích! Ze Záhřebu do Bělehradu se jede přes Bosnu, jejímž hlavním městem je tragicky proslulé Sarajevo. Je to snad nejkuriosnější krajina dnešní Evropy. Zachoval se tam nějakým obdivuhodným způsobem i islám. Je tu viděti mešity, zahalené ženy, skvělé jezdce v bohatých úborech, s klasickými fezy na hlavě, dlouhé řady stád a vozů tažených voly. V Bosně žije víc než milion mohamedánů slovanské rasy, přídržujících se ještě starých zvyků, které dokonce i v Turecku již zakázal Mustafa Kemal. Ale jsou to nicméně jenom věrní poddaní krále Alexandra. Avšak ani Jugoslavie nezůstává nedotčena menšinovými požadavky. A nechci tu mluvit ani o nárocích, které si činí některé elementy italské na pobřeží dalmatské, kteréžto nároky jsou zcela umělé, protože italská populace je tu nepatrná. Je však nepopiratelné, že krajina, která leží na levém břehu Dunaje a kterou ovládá skvělá pevnost bělehradská, je do značné míry osídlena Maďary.

* * *

Sestoupíme-li po Dunaji k Železným Vratům, dostaneme se do Rumunska, kde maďarská a německá menšina tvoří kompaktní jádro velmi důležité zejména v Sedmihraděch, ale jež se topí v mase populace převážně rumunské. To však nestačí Maďarům k tomu, aby zapomněli na své požadavky.

A nikde neuslyšíte jasněji a přesněji formulovány tyto nářky a toto volání po spravedlnosti než v Budapešti. Královské město, mohutně rozložené na Dunaji uprostřed široké roviny, jedné z nejrůdnějších v Evropě, podrobené samo po dlouhá staletí, potom zase vládnoucí nad nejrůznějšími národy, Budapešť je hlavním městem království bez krále, jehož území bylo mírovými smlouvami zmenšeno o dvě třetiny. „Spravedlnost pro Maďarsko“, takový je vedoucí motiv těchto bývalých potlačovatelů, kteří se dnes sami cítí potlačovanými. Maďarsko má devět milionů obyvatelů, ale tři miliony Maďarů žije pod cizím panstvím, na jihu v Jugoslavii, na východě v Rumunsku a na severu na Slovensku. Ti nejrozumnější z Maďarů tvrdí, že bez jakéhokoli porušení dnešního politického stavu v Evropě by bylo možno získati do maďarských hranic aspoň půl druhého milionu těchto Maďarů.

A tak se dostáváme do Bratislavy, města to, kde je situace ještě komplikovanější: třetina Němců, třetina Maďarů a třetina Slováků, a mezi tím vším ještě spousta židů, s kudrnatými vlasy a černými licousy. I Slováci formulují jisté požadavky, ale i ty zůstávají ovšem uvnitř československého státu. A nesmíme ani zapomenouti, že několik desítek kilometrů na východ začíná Podkarpatská Rus, kterou obývají Rusíni a která byla po světové válce přivtělena k Československu.

Konečně je tu hlavní město státu, které lépe snáší poválečné obtíže a které se vyvíjí v nadšení vzkříšené vlasti, Praha, kterou jsem tolik obdivoval při nezapomenutelném sokolském sletu. Ale můžeme zapomenouti, že tři a půl milionů Němců žije na území tohoto československého státu, jako by tvořily kolem něj jakýsi hrozivý kruh?

A abychom se vrátili zase tam, odkud jsme vyšli, přijedeme do Vídně, která skrývá svou bídu ve své mohutnosti a ve své veselosti. Tam už dnes to všechno vře a malý Dollfuss již přísahal, že dovede ubrániti svou zemi proti hitlerovské invasi.

Macedonie na jihu a polský koridor na severu jsou ještě dvě citlivá místa, která se však již vymykají z rámce naší okružní cesty.

Snad mi bude prominuto, že jsem se zde vydal na tuto poněkud neuspořádanou cestu. Při tom všem ovšem bychom snad nejraději řekli: nestarejme se o takové problémy, nepodaří se nám rozhodně je rozřešiti.

Dobře! Ale pak to znamená válku.

Zajisté tento problém nemá řešení, díváme-li se naň s hlediska ryze politického a etnického tak jak jsme jej právě načrtli. A kolik prvků jsme při tom ještě úmyslně vynechali! Revise mírových smluv ve smyslu, který jí mnozí chtěli dát, je utopií, a to nebezpečnou utopií. Ohrožovala by přímo samotnou existenci určitých států. Dokazuje to mapa. Ale snad právě ti nejradikálnější budou přivedeni k tomu, aby studovali otázku rozumně a prakticky.

Neboť 130 milionů lidí trpí a celá tato krise není lékem, nýbrž hrozbou. Abychom si uvědomili všechny potíže, stačí přelétnouti jen trochu hospodářskou situaci podunajských států.

TOVÁRNA NA NÁBYTEK ARCHITEKT FR. PLHOŇ A SPOL.
PRODEJNA PRAHA II., Purkyňova 2. Telefon 38706.

II. „Následnické“ státy v autarkii a v anarchii hospodářské. Odpovědnost velmocí.

Krise není monopolem Střední Evropy. A není ani jediné údělem demokracie. Jediné Československo ze všech těchto států se přidrželo až do dnes svých parlamentních a demokratických zřízení. Pouze Československo odolává dnešní bídné situaci. Bylo by ovšem směšné činiti z toho nějaké závěry.

Ve skutečnosti krise ve Střední Evropě vznikla dříve než krise v celém ostatním světě. Světová krise jen ještě zhoršila situaci, přidala se již ke krizi dosavadní a způsobila, že situace se stala nesnesitelnou. Ale nerovnováha hospodářská podunajské pánve datuje již z doby konce světové války.

Umělá opatření dlouho zakrývala nedostatky a vady nové organisace. Aby si v této oblasti zajistily politický nebo hospodářský vliv, aby uhájily mír praktikováním pověstné úvěrové politiky tak drahé amerikanismu, domnívaly se velmocí, že se jim podaří zrekonstruovati pozvolna bývalou dualistickou monarchii, která se podobala lodí pohybující se po všech vodách. Tato politika se také značně přičinila o to, aby nástupnické státy se dostaly do situace, z níž je velmi těžké východisko.

Snadno pochopitelný poválečný nacionalismus, neshody mezi rasami osvobozenými a rasami poraženými, nadšení „nových, mladých“ národů hnaly všechny státy k tomu, aby se snažily býti soběstačné. Pěkné hospodářské uspořádání bývalého Rakousko-Uherska, které se dnes, ovšem již příliš pozdě, uznává, harmonická rovnováha mezi kraji zemědělskými a kraji průmyslovými, to vše bylo porušeno. Uvnitř celních hranic zemědělské státy se zindustrialisovaly, státy zemědělské se zase pokusily o to, aby co nejvíce zvětšily svou produkci obilnin. Což pak velmocí samy nedávaly příklad protekcionismu? Což pak velmocí k témuž účelu nevěnovaly přímo závratné sumy?

Přišla světová krise, která sama byla aspoň částečně zaviněna podobnou politikou vůči Německu, kterému byly poskytovány ohromné úvěry a které, když bylo všecko utratilo za svoji sociální a hospodářskou výzbroj, nakonec prohlásilo, že nemůže ani platit úroky ani zaplatit zpět vypůjčený kapitál. Pokles cen, zmenšení kupní síly obyvatelstva, zpomalení vývozu, potom dovoz, rozpočtový deficit, to byl ve Střední Evropě onen osudný kruh, krise nedůvěry, zhroucení špatně stabilisovaných měn nebo jejich udržení umělými prostředky.

Zastavení volného zahraničního obchodu.

Jak jsme daleko? Na nule, nebo skoro na nule, pokládáme-li obchod za základ veškeré hospodářské aktivity. Úvěry se již nepovolují. Daně se neplatí. Kapitály byly imobilisovány drakonickými opatřeními, neboť jinak by byly úplně vyvezeny ze země, čímž by ještě zbytek hospodářské substance vyšel do ciziny. Celní hranice, kontingenty, zákaz dovozu zboží a vývozu kapitálu. Každý ze strachu, z hněvu, z nutnosti a z nenávisti se zavírá doma, barikáduje svůj dům, vyhrožuje a těžce dýchá.

Příklady? Není o ně nouze. Od roku 1925 do roku 1932 jugoslávský vývoz zemědělských výrobků klesá z 6.8 miliard dinarů na 2.2 miliardy. A tyto výrobky představují 75% jugoslávského vývozu. Pokud jde o Maďarsko, pokles je ještě katastrofálnější. Ve dvou letech od 1930 do 1932 zahraniční obchod maďarského království poklesl o 60%. Bylo by zbytečno citovati ještě další čísla. Všechna jsou stejně výmluvná, stejně katastrofální.

Krise tedy nešetřila nikoho, žádný národ, žádného jednotlivce. Kdyby to nebyla krutá ironie, mohlo by se říci při pohledu na všechna tato zubožená, uzavřená nepřátelská národní hospodářství, že jsou solidární, v tom smyslu, že všechna dnes trpí stejnými příčinami, stejným kataklysmem, proti němuž žádný ministr, žádný diktátor, ať je jakákoliv jeho moc, nezmůže nic, uzavře-li se výhradně do svého vlastního státu. A přece jak různě se projevuje pro cizího pozorovatele krise v každé z těchto zemí! Jak tradice minulosti a podmínky přítomnosti se v tom jasně odrážejí!

V Jugoslavii od západu k východu, od italské hranice až k hranici rumunské jsou to jenom bohaté lesy, výživné pastviny a krásné polnosti. Ve Slavonsku a v Chorvatsku jste upozorněni pěkným vzezřením vesnic, čistotou, elegancí a poměrným bohatstvím domů. Málo chatrčí, ale většinou pevné kamenné stavby. Zemědělské Srbsko je snad jednodušší, ale ani tam ještě není možno mluvit o bídě nebo o zoufalství. Víme sice, že Srb je pracovitý, temperamentní a šetrný, ale přece.

Muži jsou robustní, ženy zdravé a hezké, děti zavalité a veselé. Jakým to zázrakem? To tím, že síla této země spočívá v jejím zemědělském rázu. Pšenice, žito, dobytek, to všechno již nemá žádné ceny, nikdo již to nechce a ani nemůže chtít. Aspoň tyto statky užíví toho, kdo je získává. Rolník je zadlužený. Jeho děti vypadají dobře, ale chodí bosy. A marně byste hledali někde v celém okruhu sta kilometrů stodinárovou bankovku. Ale chléb, maso, mléko a sýr, toho je dost. Jugoslavie nezemře hlady.

Ale její mladý průmysl se brání jak může ve stínu celních hranic. Vnitřní spotřeba je slabá. Ale všechny brány vedoucí z ciziny byly přece zavřeny. A tak objevíte tu paradoxní skutečnost, že textilní průmysl jugoslávský, starý deset let, pracuje dnes poměrně ještě zcela uspokojivě.

Konečně i sama města přes veškerou krizi se rozvíjejí. Není to přirozené? V roce 1911 byl Bělehrad jen jakousi tvrzí v království o třech milionech obyvatelů. V roce 1914 se stal hlavním městem šesti milionů Srbů a měl tehdy 50.000 obyvatelů. A teď se stal najednou hlavním městem státu o čtrnácti milionech obyvatelů. Což je tedy na tom divného, že díky rozvoji svých funkcí politických, správních a hospodářských se stal městem o čtvrt milionu obyvatelů, v němž byty stojí úžasně peníze, neboť nebylo vystaveno dosti nových domů.

Stejně i pěkný Záhřeb zdvojnásobil počet svého obyvatelstva a nebál se dokonce ani vyrukovati s nákladnými a mohutnými stavbami pro svou bursu, banky a hotely, čehož, jak se zdá, nyní lituje. Konečně i Lublaň, hlavní město Slovinska, se hodně zindustrialisovala.

A tak přes všechno Jugoslavie činí dojem státu schopného života a schopného očekávat zlepšení poměrů bez obavy, že zemře hlady. A jiného nic snad si dnes ani nikdo nemusí přát. Přes vnitřní obtíže je u těchto lidí opravdová víra a opravdový zápal. A je tu zejména zemědělství, které, i když třeba není na tom nejlépe, přece jen nikdy nezradí.

* * *

Skoro zcela stejné konstatace by se snad mohly učinit i pokud jde o Maďarsko, ale životní podmínky jsou tam přece jen hodně rozmanitější. Maďarsko je především jediným státem, kde nedošlo k pozemkové reformě a sedlák, který sám nemá dosti pozemků, je v těžkém postavení mravně i materiálně. A k tomu ještě je tu to velkoměsto o milionu obyvatelů, které je vybaveno pro nákladný život, přepych, radovánky a zábavy, které však vládne pouze nad širokými lány obilí. Jde tu jistě o potravu a to o potravu skvělé

kvality, ale dnes bez obchodní ceny. Obilí, obilí . . . ohromné to bohatství . . . a tesklivost naplňuje duši Maďarů.

Hospodářský život Rakouska je právě opačný. Tam jsou okolnosti mnohem tragičtější, a je známo, jaké argumenty z toho někteří vyvozují. Průmyslové hlavní město o více než dvou milionech obyvatelů, které má ve svých zdech hroby celých generací císařů, již vládli nad Evropou, živoří v úzkostlivé bídě. Rakousko nemůže žít tak, jak si to představovali ti, kdož vytvořovali dnešní politickou Evropu. To si musíme přiznati bez jakýchkoli předsudků. Dříve se na to úmyslně zapomínalo a úmyslně to bylo přehlíženo a pomocí úvěru, který mu byl poskytnut a z výnosu daní, které zabily rakouskou buržoasii, město Vídeň vybudovalo přepychovou dělnickou čtvrť, což je skutečně skvělým dílem. Ale hlad a bída se drží pospolu. A veliká skutečnost nezaměstnanosti, která neexistuje ve státech zemědělských, o níž se nemluví v Jugoslávii, zatěžuje rozpočet a zastrahuje lidi.

Tři země, tři příklady. Studium hospodářských podmínek v Rumunsku, v Polsku a i v Československu by nás přivedlo ke stejným závěrům. Tak to nemůže trvati dále. Co však tedy dělati?

III. Situace je zlá — dovede ji svět zlepšit?

Mohutná sýpka, nádherné roviny rozložené kolem dvou hlavních měst, kolem dokola bohaté hory a uprostřed toho všeho jako tepna veliká řeka. To bylo Rakousko-Uhersko. Nejobdivuhodnější hospodářská jednotka v Evropě společně s Francií. To nemělo býti zničeno.

Tak mluví nespokojenci a kolik je jich?

Ale roku 1918 se nemohlo na to myslet. Čí je to chyba, když knížecí aristokracie a lenní oligarchie si nemohly získati přízně čtyřiapadesáti milionů lidí rozmanitých ras? Čí je to chyba, jestli tyto dvě kasty se samy nedovedly nikdy dohodnouti? Vypτάval jsem se lidí všech národností a všech stavů na obou březích Dunaje. Ani jeden příslušník dnes osvobozených národů neřekl, že by bylo bývalo možno v roce 1918 vytvořiti podunajskou konfederaci podobné bývalé rakousko-uherské monarchii. U jedněch stoletý zvyk vládnouti; u druhých nedůvěra a zášť. Podle jejich mínění by to bylo bývalo buď potvrzení dalšího panství Rakušanů a Maďarů nebo ustavičná občanská válka. Některé chorvatské a polské kruhy zaujímalý dosti příznivé stanovisko vůči této myšlence podunajské konfederace ještě před světovou válkou a to byl také velký plán arcivévody Františka Ferdinanda. Ale po světové válce již bylo příliš pozdě. A bylo třeba tvrdé zkušenosti patnácti let, aby si všechny tyto zúčastněné státy uvědomily, že je tu naprosto třeba solidarity.

Vzájemná nenávisť jednotlivých národů, potom ošklivá komplikovanost krise přivodily ohromný protekcionismus. Jak jen bylo možno zapomenouti na to, že Belgie a Holandsko si získaly svou hospodářskou prosperitu jen díky svému hospodářskému liberalismu a svému námořnímu obchodu? A nyní vidíme, jak státy, které se vůbec nedotýkají moře, se ještě ohražují čínskými zdmi.

Neštěstí je tu. „Mastičkáři“ se nabízejí, aby pečovali o nemocného. A nemocní dělali dlouho, jakoby neslyšeli. To bylo v době, kdy ještě bylo možno získati úvěru a kdy se mohlo ještě žít z cizích peněz. Ale ty krásné dny již minuly.

Částečná řešení se objevila již před několika lety. Z nich je jistě nejdůležitější Malá

Dohoda. Toto sblížení tří států, které vytvořilo blok pětáctyřiceti milionů lidí a které začalo již v roce 1922, mělo za první cíl vytvoření pevného útvaru, který by se energicky dovedl postavit proti všelikým revisionistickým plánům. Malá Dohoda pak prodělala několik zkoušek a vyšla z nich sesílená, až na počátku letošního roku se rozhodla ještě lépe rozvinouti svou činnost tím, že sjednotila svou zahraniční politiku a sblížila jednotlivé příslušné státy více hospodářsky. Ale se zeměpisného stanoviska je zřejmo, že Malá Dohoda, i v tom případě, že by jejím cílem bylo vytvoření úplné unie, nemůže si činiti nároky sama na rozřešení vážných současných hospodářských problémů.

Bohužel hospodářská jednání ve Střední Evropě byla dlouho znemožňována nebo aspoň znesnadňována politickým nepřátelstvím mezi Malou Dohodou na jedné straně a Rakouskem a zejména Maďarskem na straně druhé, které kladlo revisi mírových smluv jako *conditio sine qua non* všeobecného uklidnění. Když všechny snahy o smír ve Střední Evropě zůstaly bez výsledku, Maďarsko se obrátilo jinam a také našlo podporu u Itálie, která nebyla zrovna v nejlepším poměru s Jugoslavií, zatím co Německo již pracovalo, s počátku ovšem tajně, pro anšlus. Malá Dohoda se své strany se neskrývala se svými sympatiemi vůči Francii. Ke svému neštěstí, jednotlivé středoevropské státy se takto přivedly do situace, která paralysovala a někdy i povzbudila jejich vzájemnou zášť vzhledem k politice, kterou praktikovaly velmoci. A pro některé z těchto velmocí vážnost otázky podunajských států dokazovala nutnost revidovati mírové smlouvy, které byly první příčinou všeho zla.

Ke zlepšení situace?

Takové byly poměry na počátku tohoto roku. Je možno říci, že se zdálo, že z toho všeho není východiska, nepovažujeme-li ovšem za nějaké východisko válku. Během posledních několika měsíců se snad však přece ukázalo trochu více dobré vůle a porozumění.

Není pochyby o tom, že přesvědčivé a pevné stanovisko, které Malá Dohoda zaujala, vůči revisi mírových smluv, ukázalo sousedním státům, že nechtějí-li se uchýliti k válce, je tu jen jeden prostředek ke zlepšení dnešní situace: vzdáti se totiž alespoň prozatím všech revisionistických plánů a na dnešních základnách uvažovati o možnostech bližšího jednání. Ale zejména to bylo zaujetí nového stanoviska Německa vůči Rakousku, které způsobilo, že Itálie změnila svou politiku a vynasnažila se, aby udržela při životě svého malého severního souseda.

Je možno již nyní připustiti, že podunajská konference je možná a že by dosáhla cenných úspěchů nejprve ovšem v oboru hospodářském a pak později i v oboru politickém? S takovými předpověďmi musíme býti velmi opatrní. Nezapomínejme, že již existoval plán Tardieuův a že strach z francouzského vlivu, který by se projevoval v podunajské konfederaci prostřednictvím Malé Dohody, způsobil, že Německo a Itálie se postavily v Londýně proti němu, zatím co Anglie zachovala zdánlivé mlčení. Podobné obavy ovšem se jeví směšnými pro ty, kteří mohli konstatovati jako my, jak malodohodové státy — přesto, že pocitují opravdovou sympatii vůči Francii — jsou žárlivé na svou samostatnost a na svou suverenitu. Ale tyto obavy existují a my na tom nic nezměníme.

Jistě události pokročily a všeobecná bída je tu zároveň s choutkami Německa, aby povzbuzovaly k rychlému jednání. Snad i loyální spolupráce Francie a Itálie by mohla

rozřešiti podunajský problém takovým způsobem, že by se nikdo nemusil obávat přílišného vlivu kterékoliv velmoci. Ale zklamání ze zcela poslední doby nás nutí k uvažování.

V každém případě dnes již nikdo nepopírá, že je třeba určité dohody. Jak začít řešit tuto otázku a jak ji rozřešit, to jsou právě nejdělitelnější body. O prvním se již nedebatuje. Podunajská Evropa nemůže dále žít tak jak žije dnes.

Evropa nechce anšlus. A tak výběr v řešení není veliký. S politického hlediska zdají se býti jediné možnými řešeními buď vytvoření podunajské konfederace nebo vytvoření dvou bloků, a to Malé Dohody a bloku rakousko-maďarského. Ale nepřehánějme se! Ve všech případech je to hospodářská dohoda všech podunajských států, která je nezbytná.

* * *

Jak tedy jí dosáhnouti? Referáty, které byly předneseny na londýnské hospodářské konferenci od různých delegací a které jsem mohl prostudovati, umožňují učiniti si o tom jistou představu. Problém není jen tak jednoduchý. Snížení celní hranice, nechati volný oběh zboží a kapitálům, to se snadno řekne. Ale co budou dělati nové průmyslové obory vzniklé v jednotlivých státech, které se až dotud udržovaly jen díky tomu, že byly celními opatřeními chráněny od konkurence ciziny? A jestliže se nevrátí ihned důvěra, co učiní státy, z nichž budou vyvezeny ty poslední kapitály?

Ostatně to všechno by nepostačilo. Velká část odpovědnosti za paralysování mezinárodního obchodu má původ v multiplicitě měnových systémů. Bylo by tedy třeba přemýšlet i o zřízení jediné podunajské cedulové banky a jednotlivé státy by se musily zříci své měnové suverenity. To ovšem vyžaduje dokonalé vzájemné přátelství. A představíme-li si nyní situaci v čas války?

Zemědělské státy chtějí, aby jim byla poskytnuta možnost splatiti dluhy ve zboží nebo ve službách. Žádají prostředky, které by jim umožnily zrušiti systém devisové kontroly, to jest nových půjček. Tvrdí, že teprve tehdy budou moci mysliti na odstranění autarkie, na otevření hranic, a na rozvoj zahraniční obchodní politiky podle mezinárodních obchodních smluv a na podkladě sjednocených tarifů.

Mimo to by bylo nutno zlepšiti železniční a poříční dopravu. Nové hranice po světové válce namnoze přerušily některé hlavní linky dřívější mimo velké železniční křižovatky, což ztěžuje provoz. Měly by se zjednodušiti operace spojené s celní procedurou a usnadniti spojení s námořními přístavy. (Bylo by tu krásné místo za upadající Terst.)

Stejně by bylo nutno vytvořiti i jednotný celní sazebník a postupovati stejně vůči všem státům pokud by šlo o vývoz. Totéž by musilo platiti ovšem i pokud jde o dopravu po vodě.

Mezi těmito návrhy jsou některé, jako měnové sjednocení, které dávají vznik vážným problémům. Jiné zase jsou tak samozřejmé, že jediné příliš zjevné a příliš ostré nepřátelství mohlo tak dlouho zdržeti jejich uskutečnění. Kdyby ostatně nemohlo dojít k dohodě mezi několika státy současně, mohlo by se uvažovati alespoň o několika dohodách vždy pouze mezi dvěma státy.

MÁTE JIŽ VYROVNÁNO PŘEDPLATNÉ?

Poukažte ještě dnes. — Nenechte se upomínat.